

SAMENVATTING AJAARLIJKS ACTIVITEITENVERSLAG 2019

eiopa

European Insurance and
Occupational Pensions Authority

#PENSIONS #INSURANCE

<https://www.eiopa.europa.eu/>

Manuscript completed in June 2020

1st edition

Neither the European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) nor any person acting on behalf of the EIOPA is responsible for the use that might be made of the following information.

Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020

Images copyright: Pages: cover page: AdobeStock; other images EIOPA/Joppen; All illustrations, copyright EIOPA

PDF ISBN 978-92-9473-250-7 ISSN 2529-5853 doi: 10.2854/45589 EI-AD-20-001-NL-N

© EIOPA, 2020

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged.

For any use or reproduction of photos or other material that is not under the copyright of the EIOPA, permission must be sought directly from the copyright holders.

BEGROTING

27,1 mln. EUR

60% van de autoriteiten van de lidstaten

40% an de EC

Vastgestelde verhouding van de staten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA)

303 producten en diensten in werkprogramma

91% volgens plan geleverd

100% van gereserveerde middelen (vastleggingen) uitgevoerd

STRESSTEST

in BEROEPSPENSIOENSECTOR

waarin opgenomen een beoordeling van blootstellingen op het gebied van milieu, maatschappij en governance

19 landen

60% van nationale sector vaste toezeggingen

50% van nationale sector vaste bijdragen

176 instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening

DOOR EIOPA UITGEBRACHT

6

adviezen

2

aanbevelingen

28

verslagen

3

richtsnoeren

15

openbare raadplegingen

225

spreekbeurten

198

bezoeken aan Eiopa

395

gasten op jaarlijkse conferentie

Belangrijke publicaties

Verslag over consumententrends

Problemen met de consumentenbescherming bij reisverzekeringen

Het gebruik van big-data-analyses i.v.m. motorrijtuigen- en ziektekostenverzekeringen

Gebruiksvriendelijke modelpensioenuitkeringsoverzichten

CONTACTEN MET **53** COLLEGES VAN TOEZICHTHOUDERS

7

gezamenlijke inspecties ter plaatse

22

nationale controleautoriteiten waarmee actief is samengewerkt

8

bilaterale interacties met nationale toezichthoudende autoriteiten

Technische bijstand aan Kroatië

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

Het doet mij genoegen dit verslag van de prestaties van Eiopa in 2019 te presenteren.

In het kader van onze opdracht om een gemeenschappelijke toezichtsaanpak te bevorderen, hebben wij gebruikgemaakt van een verscheidenheid aan toezichtsinstrumenten, zoals onze samenwerkingsplatforms die wij hebben ingezet om onhoudbare grensoverschrijdende bedrijfsmodellen tegen te gaan.

Ook hebben wij onze werkzaamheden op het vlak van het gedragstoezicht het afgelopen jaar geïntensiveerd om consumenten te beschermen tegen ondeugdelijke praktijken van bedrijven. Dit was het geval bij reisverzekeringen. Bij ons thematisch onderzoek troffen wij bepaalde bedrijfsmodellen aan die een verhoogd risico met zich meebrengen en uit toezichtsoogpunt zorgwekkend zijn. Daarom hebben wij aan verzekeraars en verzekeringstussenpersonen een waarschuwing doen uitgaan om hoge commissies voor reisverzekeringproducten aan te pakken.

Door de vinger aan de pols te houden van consumententrends hebben wij vier gebieden geïdentificeerd die nadere aandacht behoeven: levensverzekeringen die worden verkocht in combinatie met hypotheek (een van onze aandachtspunten in 2020); beleggingspolissen; aanvullende verzekering; en afhandeling van claims bij motorrijtuigenverzekeringen.

De aanhoudend lage rente bleef verzekeraars en pensioenfondsen voor uitdagingen stellen. Op het gebied van verzekering wordt dit aan de orde gesteld in het kader van onze evaluatie van Solvabiliteit II.

II. Het Solvabiliteit II-kader werkt over het algemeen doeltreffend en goed. Wij zien de uitkomst van de evaluatie dan ook eerder als een evolutie dan een revolutie.

Afgezien van de noodzakelijke aanpassing van de kalibrering van het renterisico streven wij naar een beogen wij met de uit de evaluatie voortvloeiende voorstellen een evenwichtig effect. Een belangrijk aandachtsgebied betreft evenredigheid: Eiopa heeft voorstellen gedaan die erop zijn gericht de rapportageverplichtingen voor ondernemingen met een laag risicoprofiel aanzienlijk te verlichten.

De lage rentestand stelt ook spaarders voor uitdagingen. In 2019 hebben wij onze werkzaamheden aan modelpensioen- en uitkeringsoverzichten voortgezet; hiermee zullen instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening duidelijke informatie kunnen bieden aan de deelnemers aan pensioenregelingen, zodat deze beter geïnformeerde beslissingen over hun pensioenspaargeld kunnen nemen.

Om particuliere spaarders beter te ondersteunen bij het behalen van hun pensioendoelstellingen, moeten wij ook kijken naar de vraagzijde, met name in verband met de kapitaalmarktenunie. In 2019 zijn wij begonnen met het opstellen van technische normen en technisch advies voor de invoering van het pan-Europees persoonlijk pensioenproduct (PEPP), en naar onze mening kunnen eenvoudige, meeneembare, digitale producten zoals PEPP een essentiële rol spelen als het erom gaat mensen te helpen voor hun pensioen te sparen.

Digitalisering biedt consumenten tal van mogelijkheden, maar brengt ook een zekere mate van risico met zich mee. Bij ons thematisch onderzoek naar het gebruik van big-data-analyses op het gebied van motorrijtuigen- en ziektekostenverzekeringen ging de aandacht in het bijzonder uit naar kwesties in verband met billijkheid en ethiek. Dit wordt in meer detail onderzocht door onze adviesgroep van deskundigen, die Eiopa bijstaat bij het opstellen van beginselen van digitale verantwoordelijkheid in het verzekeringswezen.

Digitalisering gaat gepaard met een toename van het aantal cyberaanvallen. In 2019 onderzocht Eiopa de cyberverzekeringmarkt in Europa verder door middel van een dialoog met de bedrijfstak.

Het nieuws werd in 2019 beheerst door klimaatverandering. Onze werkzaamheden op dit gebied hielden onder meer een advies in over de manier waarop klimaatgerelateerde risico's in Solvabiliteit II kunnen worden geïntegreerd. Daarnaast maakte een beoordeling van risicoblootstellingen op het gebied van milieu, maatschappij en governance voor het eerst deel uit van de stresstest voor bedrijfspensioenen. Wij zijn er stellig van overtuigd dat verzekeraars door middel van hun investerings- en verzekeringsactiviteiten een beherende rol vervullen in de overgang naar een groene economie door bij te dragen aan de aanpassing aan en verlichting van klimaatverandering. Pensioenfondsen kunnen als langetermijninvesteerders een soortgelijke functie vervullen.

Natuurrampen en cyberbedreigingen zijn twee zeer verschillende typen risico, maar vertonen desondanks overeenkomsten: ze laten zich weinig gelegen liggen aan landgrenzen en kunnen ernstige en kostbare schade met zich brengen voor huishoudens, bedrijven en het financiële stelsel. Om deze wereldwijde uitdagingen het hoofd te bieden, is volgens Eiopa een gezamenlijk optreden van toezichthouders, de bedrijfstak en de overheid nodig. Een gecoördineerde benadering zal leiden tot een sterkere en meer succesvolle respons.

Onze prestaties in 2019 zijn mede mogelijk gemaakt dankzij de voortdurende ondersteuning en medewerking van onze raad van toezichthouders en Europese instellingen, evenals onze lopende dialoog met consumenten, het bedrijfsleven en andere stakeholders via onze stakeholdergroepen en onze op raadpleging gebaseerde werkwijze. In dit verband kijk ik dan ook uit naar een voortzetting van de samenwerking die ons in staat stelt ons mandaat te vervullen.

Ook in de toekomst zal Eiopa haar taken blijven uitvoeren, maar dan in een omgeving die wordt gedomineerd door de uitbraak van het coronavirus.

In dit opzicht zullen wij ons blijven richten op consumentenbescherming en de financiële stabiliteit van de verzekerings- en pensioensector, met name om ervoor te zorgen dat de sector veerkrachtig en eerlijk blijft en zich kan herstellen. Om dit te bereiken zullen wij een bijdrage blijven leveren aan de initiatieven van de Europese Commissie ter verwezenlijking van de Europese Green Deal, een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk en een economie die de bevolking ten goede komt.

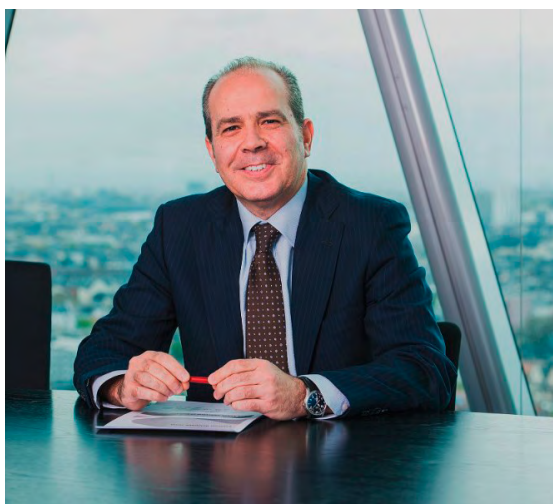
Op deze manier zullen wij ervoor zorgen dat verzekeringen en pensioenen een centraal onderdeel vormen van een gezonde Europese financiële sector die, op zijn beurt, de burgers ten dienste staat.

Gabriel Bernardino

VOORWOORD VAN DE UITVOEREND DIRECTEUR

In 2019 hebben we ons ten doel gesteld de ons opgedragen taken als een efficiënte en effectieve organisatie uit te voeren, en het doet mij genoegen te kunnen zeggen dat dit doel over het geheel genomen is bereikt en dat alle belangrijke prestatie-indicatoren zijn gehaald. We hebben volgens hoge normen gepresteerd met betrekking tot alle vier de strategische prioriteiten en de overkoepelende thema's van duurzame financiën en verzekeringstechnologie

dankzij onze professionele, competente en betrokken medewerkers. Ter ondersteuning van de verdere ontwikkeling van ons personeel hebben wij verder gewerkt aan de invoering van het competentiekader en de integratie ervan in verschillende functies en processen. Onze organisatie is gegroeid van 158 naar 166 medewerkers, waarvan bijna 80% belast is met kernactiviteiten.

Ons vermogen om te presteren is mede te danken aan ons vermogen om snel te reageren op veranderende prioriteiten. De onzekerheid omtrent de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie maakte het voor de Autoriteit noodzakelijk om continu gereed te zijn voor een operationele respons voor het geval er geen politieke overeenkomst over de toekomstige betrekkingen wordt bereikt.

In de tweede helft van 2019, nadat de herziening van de Europese toezichthoudende autoriteiten was afgerond, had Eiopa het reglement van orde herzien, gewijzigd en uitgewerkt om ervoor te zorgen dat Eiopa per januari 2020 gereed was om nieuwe taken en bevoegdheden op zich te nemen.

Eiopa verwelkomde de aanneming van het wetgevingsvoorstel voor een pan-Europees persoonlijk pensioenproduct (PEPP) en begon onmiddellijk met het opstellen van ondersteunende regelgeving om ervoor te zorgen dat het PEPP op de juiste manier gestalte krijgt. Ook heeft Eiopa een begin gemaakt met de nieuwe procedures en IT-oplossingen die nodig zijn om producten te registreren en de nationale toezichtsactiviteiten te controleren.

De middelen van de Autoriteit zijn in dit jaar op doeltreffende en verantwoorde wijze gebruikt. In 2019 bedroeg de operationele begroting van de Autoriteit 27,1 miljoen EUR, en aan het eind van het jaar was 100 % van de vastleggingsskredieten en 85,6 % van de betalingskredieten uitgevoerd.

Eiopa voert haar activiteiten in volledige overeenstemming met de EU-regelgeving uit en gaat open en transparant te werk. Uiteraard leggen wij verantwoording af over onze activiteiten. In het kader daarvan voeren de Europese Rekenkamer, de dienst Interne Audit van de Europese Commissie en onze eigen interne auditor jaarlijkse audits uit. Eiopa verwelkomt samenwerking met alle Europese instellingen en nam regelmatig deel aan toetsingsbijeenkomsten bij het Europees Parlement, onder meer een hoorzitting voor de Commissie economische en monetaire zaken van het Europees Parlement in november 2019.

In het kader van ons voortdurende streven naar efficiëntie heeft Eiopa meer elektronische oplossingen geïmplementeerd, met name in administratieve processen. Er werd verdere vooruitgang geboekt bij de overstap naar systemen van de Europese Commissie voor beheer van personele middelen en dienstreizen.

Ook heeft de Autoriteit met andere EU-agentschappen samengewerkt bij het plaatsen van opdrachten om schaalvoor- delen te realiseren.

Net als in voorafgaande jaren hebben wij geprofiteerd van nauwe samenwerking met onze tegenhangers bij de nation- ale bevoegde instanties en een vruchtbare relatie met de leden van onze raad van bestuur en raad van toezichthouders.

Ook zijn wij van een groot aantal stakeholders input blijven vragen om de nodige informatie op te doen voor onze werkzaamheden, met name door middel van stakeholdergroepen, alsmede door raadplegingen en evenementen.

Als organisatie streven wij ernaar duurzaam te opereren. Dit is het eerste verslag dat een verklaring over ons milieube- heer bevat. Wij hebben e-workflows geïntroduceerd om het papiergebruik te verminderen en hebben verbeteringen in onze faciliteiten voor videovergaderen aangebracht om deelname op afstand aan workshops en evenementen te bevorderen. Dit zijn twee voorbeelden van maatregelen die wij in 2019 hebben genomen om onze impact op het milieu te verminderen. Deze twee maatregelen hebben ons werk er inmiddels gemakkelijker op gemaakt, met name nu we in 2020 voor het eerst voor langere tijd thuiswerken.

Wat de toekomst betreft zullen wij onze werkzaamheden en werkwijzen daarnaast moeten aanpassen aan nieuwe uit- dagingen: de uit de herziening van de Europese toezichthoudende autoriteiten voortvloeiende verantwoordelijkheden, de ontregeling van de economie als gevolg van de coronaviruspandemie en aanpassing van onze werkplek aan de post-coronavirussituatie.

Ik wil graag mijn dank uitspreken aan het personeel van Eiopa, de collega's van de nationale bevoegde instanties, de raad van toezicht en de raad van bestuur voor hun waardevolle bijdrage aan ons werk. Het lijdt voor mij geen twijfel dat wij dankzij hun blijvende inzet de hierboven geschetste uitdagingen het hoofd zullen kunnen bieden. Op deze manier kunnen wij in Europa sterke en veerkrachtige verzekerings- en bedrijfspensioensectoren blijven bevorderen die mensen, bedrijven en economieën in heel Europa ten goede komen.

Fausto Parente

SAMENVATTING

In 2019 bleef Eiopa een essentiële rol spelen in het toezicht op verzekeringen en pensioenen in Europa. Het agentschap werkte nauw samen met nationale autoriteiten, Europese instellingen en andere stakeholders om de strategische doelstellingen te bereiken die in zijn jaarlijks werkprogramma voor 2019 waren vastgelegd.

Gedragtoezicht en gedragsregels verder ontwikkelen

Bij de Eiopa-verordening is aan Eiopa leidende rol toegekend bij het bevorderen van transparantie, eenvoud en billijkheid in de gehele interne markt. Essentieel in dit verband is het opbouwen van een solide regelgevingskader.

In verband met de richtlijn betreffende verzekeringsdistributie heeft Eiopa gewerkt aan een aantal producten en diensten, waaronder een onderzoek van regels van algemeen belang en de herziening van het besluit inzake de samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten.

In de loop van het jaar heeft Eiopa haar werkzaamheden op het gebied van gedragtoezicht aanzienlijk geïntensifieerd. Een voorbeeld hiervan zijn de nieuw ingevoerde

bezoeken aan nationale toezichthoudende autoriteiten. Ook bleef Eiopa toezicht houden op de markt, met name door middel van verslagen over consumententrends.

Uit een thematisch onderzoek naar problemen met de consumentenbescherming bij reisverzekeringen is gebleken dat sommige bedrijfsmodellen meer gedragsrisico's met zich meebrengen, zoals beloningsstructuren die zijn gebaseerd op zeer hoge commissies, die vaak ten koste gaan van de consument. Als resultaat van dit onderzoek heeft Eiopa aan verzekeraars en verzekeringstussenpersonen een waarschuwing doen uitgaan om hoge commissies in verband met reisverzekeringsproducten tegen te gaan.

In 2019 bracht Eiopa voor het eerst verslag uit over de kosten en behaalde prestaties van verzekerings- en pensioenproducten. Uit het verslag bleek dat de kostenafhankelijk van het soort product, de premie, de risicocategorie en het rechtsgebied variëren, maar ook dat het als gevolg van de verschillen tussen de producten zeer lastig is om de prestaties ervan te vergelijken.

Het voortouw nemen bij convergentie met het oog op hoogwaardig prudentieel toezicht

Centraal in de werkzaamheden van Eiopa staat de toestandbrenging van een gemeenschappelijke Europese benadering van toezicht.

In 2019 heeft Eiopa omvangrijke werkzaamheden verricht in het kader van de herziening van Solvabiliteit II in 2020. Dankzij de herziening zal deze historische verordening geschikt blijven voor het beoogde doel.

In het kader van de uitvoering van de richtlijn IBPV II (instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening) heeft Eiopa zich in haar werkzaamheden gericht op het realiseren van een proportionele en relevante toepassing van IBPV II in geheel Europa.

Ook heeft Eiopa gewerkt aan het opzetten van modelpensioenuitkeringsoverzichten waarmee deelnemers beter inzicht kunnen krijgen in hun pensioenpot en het inkomen dat zij na hun pensionering kunnen ontvangen.

In februari 2019 bereikten het Europees Parlement en de lidstaten politieke overeenstemming over het voorstel voor een pan-Europees persoonlijk pensioenproduct (PEPP). In het licht hiervan is Eiopa begonnen met de uitwerking van een aantal specifieke technische vereisten voor PEPP-producten en -diensten in lijn met de PEPP-verordening.

Op internationaal vlak heeft Eiopa bijgedragen aan de vaststelling in november 2019 van de eerste wereldwijde kaders voor toezicht op internationaal actieve verzekeringsgroepen, met onder meer versie 2.0 van een kapitaalnorm voor verzekeringsondernemingen, en voor de beperking van systeemrisico's in de verzekeringssector. In de loop van het jaar is Eiopa verder gewerkt aan een consistente benadering voor toezicht en de bevordering van consistente toezichthouderspraktijken door middel van de uitvoering van haar toezichtsconvergentieplan. Hierbij lag de prioriteit op de toepassing van het evenredigheidsbeginsel, het toezicht op interne modellen en het toezicht op grensoverschrijdende handel.

Eiopa heeft aanvullende platforms voor grensoverschrijdende samenwerking opgezet om te zorgen voor een sterkere en tijdigere samenwerking tussen bevoegde nationale autoriteiten in concrete grensoverschrijdende gevallen, zodat risico's in de grensoverschrijdende handel sneller kunnen worden opgespoord en beoordeeld.

Ook heeft Eiopa gewerkt aan twee aanvullende collegiale toetsingen met betrekking tot het reguliere toezichtverslag en de samenwerking tussen de bevoegde nationale autoriteiten bij grensoverschrijdende handel.

Gedurende 2019 is Eiopa nauwlettend aandacht blijven schenken aan de ontwikkelingen rond de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie en de mogelijke gevolgen daarvan. Eiopa heeft een beroep op de nationale toezichthoudende autoriteiten gedaan om

de nadelige gevolgen voor houders en begunstigen van verzekeringspolissen tot een minimum te beperken.

De financiële stabiliteit van de sector verzekeringen en bedrijfspensioenen vergroten

---

Eiopa heeft opnieuw trends, potentiële risico's en kwetsbaarheden in kaart gebracht die schadelijke gevolgen zouden kunnen hebben voor de pensioen- en verzekeringssector in Europa. In het kader van deze werkzaamheden heeft Eiopa gedurende het jaar statistieken over verzekeringen en bedrijfspensioenen gepubliceerd, waaronder het tweede jaarlijkse verzekeringsoverzicht, het driemaandelijkse risicodashboard en het halfjaarlijkse financiële-stabiliteitsverslag. Het aanhoudend lage rendement blijft een grote uitdaging vormen.

Ook heeft Eiopa in 2019 een stresstest in de bedrijfspensioensector uitgevoerd. Uit de bevindingen bleek dat bij toepassing van het negatieve scenario voor de test bijna een kwart van de waarde van de investeringen van de steekproef zou worden weggevaagd, met aanzienlijk lagere uitkeringen als gevolg.

Voor het eerst maakte een beoordeling van risicoblootstellingen op het gebied van milieu, maatschappij en governance deel uit van de stresstest. De test laat zien op welke wijze ESG-factoren in de bedrijfspensioensector worden beheerd en in aanmerking worden genomen.

Over het geheel genomen vertoont het belegde kapitaal van de steekproef een hoge koolstofvoetafdruk in verhouding tot de economie van de EU als geheel. Bovendien neemt de meerderheid van de deelnemende fondsen milieu, maatschappij en governance in aanmerking, maar de fondsen die momenteel de impact van deze factoren op risico's en rendement beoordelen, maken nog geen 20 % van de steekproef uit.

Voorts heeft Eiopa een raadpleging geïnitieerd over de oprichting van een Europees netwerk van nationale verzekeringsgarantiestelsels, die voldoende geharmoniseerd zijn en afdoende worden gefinancierd.

Overkoepelende thema's

Eiopa heeft haar werkzaamheden op het gebied van duurzame financiering voortgezet. In het kader hiervan heeft Eiopa het actieplan voor duurzame financiering van de Europese Commissie ondersteund en advies uitgebracht over de integratie van klimaatgerelateerde risico's in Solvabiliteit II.

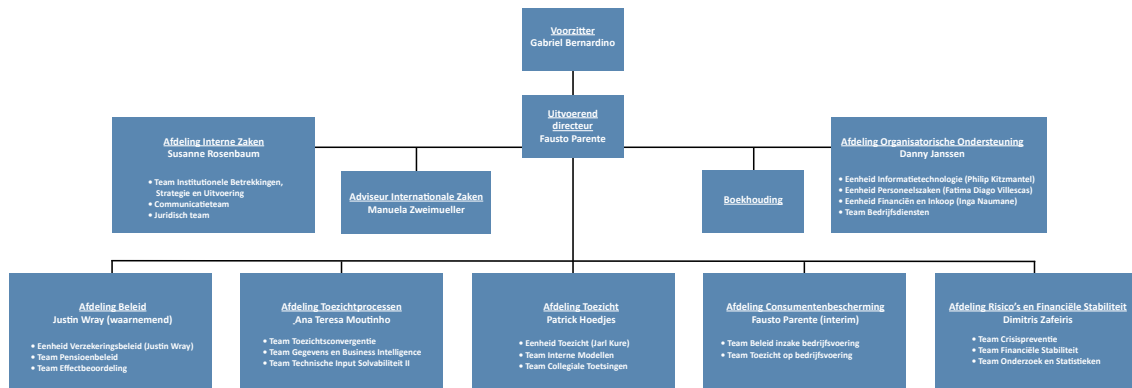
Op het gebied van verzekeringstechnologie, digitalisering en cyberveerkracht heeft Eiopa werkzaamheden verricht met betrekking tot verschillende aspecten van digitale financiering, waaronder outsourcing naar de cloud, kunstmatige intelligentie en big data, met als doel het bevorderen van toezichtsconvergentie, het faciliteren van een gelijk speelveld op basis van het evenredigheidsbeginsel en het nastreven van een technologie-neutrale benadering van financiële innovatie. In 2019 heeft Eiopa als follow-up van het thematisch onderzoek naar het gebruik van big-data-analyses in verband met motorrijtuigen- en ziektekostenverzekering een adviesgroep van deskundigen opgericht om Eiopa bij te staan bij het opstellen van beginselen van digitale verantwoordelijkheid voor de verzekeringssector.

In haar verslag over cyberrisico's voor verzekeraars concludeerde Eiopa dat de digitale economie en de ontwikkeling van de technologie kansen bieden voor cyberverzekeraars. Een cyberverzekering die een geschikte dekking biedt, kan een waardevolle bijdrage leveren aan het beheren van cyberrisico's waarmee bedrijven en cliënten zich geconfronteerd zien. Een goed ontwikkelde cyberverzekeringsmarkt kan in belangrijke mate bijdragen aan de digitale transformatie van de economie.

Het mandaat doeltreffend en efficiënt uitvoeren

Eiopa heeft ook in 2019 als effectieve en efficiënte organisatie gefunctioneerd en er tegelijkertijd naar gestreefd haar administratieve procedures nog verder te verbeteren.

ORGANISATIESCHEMA

HOE NEEMT U CONTACT OP MET DE EU?

Kom langs

Er zijn honderden Europe Direct-informatiecentra overal in de Europese Unie. U vindt het adres van het dichtstbijzijnde informatiecentrum op: https://europa.eu/european-union/contact_nl

Bel of mail

Europe Direct is een dienst die uw vragen over de Europese Unie beantwoordt. U kunt met deze dienst contact opnemen door:

- te bellen naar het gratis nummer: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bepaalde telecomaandieners kunnen wel kosten in rekening brengen),
- te bellen naar het gewone nummer: +32 22999696, of
- een e-mail te sturen via: https://europa.eu/european-union/contact_nl

WAAR VINDT U INFORMATIE OVER DE EU?

Online

Informatie over de Europese Unie in alle officiële talen van de EU is beschikbaar op de Europa-website op: https://europa.eu/european-union/index_nl

EU-publicaties

U kunt publicaties van de EU downloaden of bestellen op: <https://op.europa.eu/nl/publications> (sommige zijn gratis, andere niet). Als u meerdere exemplaren van gratis publicaties wenst, neem dan contact op met Europe Direct of uw plaatselijke informatiecentrum (zie https://europa.eu/european-union/contact_nl).

EU-wetgeving en aanverwante documenten

Toegang tot juridische informatie van de EU, waaronder alle EU-wetgeving sinds 1952 in alle officiële talen, krijgt u op EUR-Lex op: <http://eur-lex.europa.eu>

Open data van de EU

Het opendataportaal van de EU (<http://data.europa.eu/euodp/nl>) biedt toegang tot datasets uit de EU. Deze gegevens kunnen gratis worden gedownload en hergebruikt, zowel voor commerciële als voor niet-commerciële doeleinden.

**EUROPEAN INSURANCE AND
OCCUPATIONAL PENSIONS AUTHORITY**

Westhafenplatz 1,
60327 Frankfurt am Main, Germany

<https://www.eiopa.europa.eu/>

**Bureau voor publicaties
van de Europese Unie**

ISBN 978-92-9473-250-7

ISSN 2529-5853